LETIȚIA BRANEA. A PROTAGONIST OF A NARRATIVE TRIPTYCH

Florina Georgiana Olaru (Danciu)
PhD Student, University of Medicine, Pharmacy, Sciences and Technology of Târgu Mureș

Abstract: The present paper follows the itinerary of the main character Letiția Branea in the narrative triptych Drumul egal al fiecărei zile, Provizorat and Fontana di Trevi. Moreover, this article intends to bring into the foreground the idea that these three novels have their roots in the inner dynamic of the protagonist Letiția Branea. Thus, in the first part, we have tried to portray the figure of the young Letiția Branea, whose life is taking place in the University campus and in the provincial town. Her existence, caught within the boundaries of the same existential patterns, is characterized by flatness and uniformity. The title of the novel, Drumul egal al fiecarei zile, already reveals an uneventful life, situated at an impasse. In Drumul egal al fiecărei zile, the voice who carries away the story, is, indubitable, Letiția's, the voice of a pregnant character who suffers from the complex of belonging to the edge zone, to the periferic area. The young Letiția Branea is depicted accuratedly in Drumul egal al fiecărei zile. In this novel, Letiția has a dull life and a pessimistic perspective upon the way in which women are perceived in society.
In Provizorat, Letiția Branea lives the same uniform live and her existence is governed by the institution in which she works (The Building). This enigmatic institution astonishes precisely via the despotic and defiant look of Lenin. This over-penetrating look reminds us, to some extent, about the Orwellian well-known syntagma: „Big brother is watching you". In this novel, Letiția Branea is distinctly hypostasized in the role of wife (she is unhappily married with Petru Arcan) and mistress (she resizes her entire emotional horizon reffering to Sorin Olaru, her colleague).
In Fontana di Trevi, Letiția Branea became an emblematic character because she symbolizes, through the role of the emigrant, a world more opened than ever. Moreover, Letitia Branea embodies, in Fontana di Trevi, the idea of an intermediary, hybrid identity, but she can be also perceived as „past-keeper", as a depositary-character in which the reminiscences of a devastating past are reunited.

Keywords: self, inner dimension, emblematic character.

1.1. LETIȚIA BRANEA ÎN *DRUMUL EGAL AL FIECĂREI ZILE*

Nutrit parcă din dinamica interioară a eroinei Letiția Branea, titlul romanului (*Drumul egal al fiecărei zile*) deconspiră deja o existență searbădă, aflată în impas. Sau, după cum aprecia Sanda Cordoș în postfața la ediția a V-a, „*Drumul egal al fiecărei zile* este, de altfel, numele eufemistic dat unei istorii frământate, pentru că este istoria creșterii și a intrării în viață a unei fete, spusă de ea însăși, cu un deficit inevitabil (și tocmai de aceea credibil) de înțelegere și cu o penetrantă forță autoscopică."[1] Titlul are, așa cum am precizat, un caracter divulgativ, fiind, potrivit Taniei Radu, „unul dintre cele mai bune titluri din literatura română. Perfect adecvat cărții și ritmului ei interior, el rezumă, după lectură, amestecul indefinibil de simț al prezentului (parțial obnubilat) și de luciditate (extremă)"[2].

Dar nu titlul ne interesează neapărat, ci modul în care se naște acest univers narativ, a cărei figură proeminentă este Letiția Branea. Ne interesează, așadar, după expresia lui Salvatore Battaglia, reputatul specialist în configurarea tipurilor de personaje, „omul ca protagonist al unei

[1] Sanda Cordoș, „Un roman fără vârstă", postfață la *Drumul egal al fiecărei zile*, ediția a V-a revăzută, Editura Polirom, Iași, 2008.
[2] Tania Radu, „Nuielușa de alun", în *Revista 22* , 22 iunie 2005.

BDD-A29643 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:46:32 UTC)

realități”[3], o realitate care, vom vedea, se caracterizează prin ariditate și omogenitate. În atari condiții, ne propunem să ilustrăm așezarea protagonistei în lume, Letiția fiind o femeie în carne și oase, și nu un personaj-fantoșă.

Drumul egal al fiecărei zile înfățișează, așadar, o optică subiectivă, fiind compus din percepțiile Letiției Branea și redând totodată traseul protagonistei. Romanul este populat de mai multe secvențe afective prin care eroina își expune „emoțiile și reflecțiile”[4]. Cu alte cuvinte, indiferent ce am lua din galantarele romanului (la nivel tematic), e evident că acesta se naște dintr-o realitate interioară, mai exact dintr-un soi de malformație spirituală a protagonistei. De aici se conturează un orizont sordid, înțeles în toată deplinătatea sensului acestui cuvânt, deoarece se proiectează un decor dezgustător, care provoacă *repulsie*. Dacă ar fi să traducem în termeni psihologici stările Letiției Branea, am putea să spunem, fără să fie o afirmație hazardată, că Letiția Branea somatizează, corpul ei devenind *sediul* tuturor trăirilor. Se cuvine să vorbim aici despre strânsa conexiune care se instaurează între felul în care gândim și maniera în care corpul asimilează, dar și manifestă ceea ce gândim. Cel puțin așa se întâmplă în cazul Letiției. În acest sens, Tania Radu vorbea despre „sensibilitate acutizată până la starea de vomă”[5] și făcea analogii între stările pe care le are protagonista și „*Repulsia* lui Polanski, filmul cu Catherine Deneuve, cumva contemporan cărții Gabrielei Adamesteanu”[6].

Lumea pe care o cartografiază Letiția Branea se individualizează prin faptul că familiaritatea adumbrește orice urmă de entuziasm, dar și de regenerare, iar traseul eroinei „străbate două medii: orășelul de provincie și campusul universitar.”[7] Dacă în cazul orășelului de provincie prevalează gesturile apatice, mărunte, meschine, în campusul universitar, Letiția vede mai degrabă *uniformizarea și masificarea*: „de ce om fi semănând toate atât de mult când suntem aici?”[8]

Vocea perspicace care spune *povestea* este, indubitabil, cea a Letiției, un personaj feminin puternic individualizat, care are complexul apartenenței la zona limitrofă, complexul periferiei, al marginalului. Viziunea pe care o propune Letiția este una pesimistă, căci gândurile o asaltează și o asediază în permanență pe aceasta. Fiind dezorientată și dezechilibrată, ea plutește uneori în derivă. Își dorește să se sustragă ratării (care e definită atât de bine de către unchiul Ion: „Știi ce înseamnă, a zis, știi ce înseamnă să le ai în cap și doar să le porți cu tine?”[9]), dar se mișcă uneori prin viață vulnerabilă ca o rană vie.

Letiția Branea, privită în integralitate, este *suma* persoanelor care se află (sau nu) în proximitatea ei. Este adevărat că unchiul Ion și Margareta Branea se situează poate chiar *prea aproape* de Letiția, smulgându-i acesteia șansa de a simți mult râvnita intimitate, dar și tatăl, aflat la distanță, o va amprenta prin povara, aș spune, „ancestrală”, a dosarului. Conform criticului Șerban Axinte, „Letiția Branea nu e doar Letiția Branea. Ea este concomitent, Ion Silișteanu, mama sa și tatăl său.”[10] Fiecare porțiune a Letiției corespunde, așadar, unui membru al familiei.

Două sunt persoanele (din imediata ei apropiere) care îi vor marca existența: mama (față de care simte nevoia de *diferențiere*) și unchiul Ion (în raport cu care se creează o relație ambivalentă, căci unchiul Ion îi va fi Letiției, în același timp, model și antimodel[11]). Să le tratăm, așadar, pe rând. În ceea ce privește relația cu mama, nevoia de a fi diferită de Margareta Branea este evidentă. Doar că acest conflict nu se dezvoltă doar în relație cu figura maternă, ci în relație cu toată tagma feminină, înțeleasă în sensul de categorie generică. Astfel că Letiția nu va rămâne impasibilă la

[3] Salvatore Battaglia, *Mitografia personajului*, traducere de Alexandru George, Editura Univers, București, 1976, p. 127.
[4] Nicolae Manolescu, „Tineri romancieri” în *România literară*, 6 noiembrie, 1975.
[5] Tania Radu, *art. cit.*
[6] *Ibidem.*
[7] Sanda Cordoș, „Un roman fără vârstă”, postfață la ediția a V-a, 2008.
[8] Gabriela Adamesteanu, *Drumul egal al fiecărei zile*, ediția a VI-a definitivă, Editura Polirom, Iași, 2015, p. 145.
[9] *Ibidem*, p. 88.
[10] Șerban Axinte, *op. cit.*, p. 43.
[11] *Ibidem.*

BDD-A29643 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:46:32 UTC)

„modelul feminin" pe care îl observă. În momentul în care începe să simtă primii fiori de pudoare adolescentină, ea va spune hotărât, energic, răspicat, fără urme de șovăială: „nu vreau să mă fac femeie ca voi!"[12]. Ea repudiază feminitatea pentru că *știe* că din spatele acestor imagini drapate ies, ca dintr-un basorelief, doar discuții și existențe anodine.

Referitor la relația pe care o are cu unchiul Ion (care este un caz de integritate), trebuie spus că nu vom putea schița portretul eroinei fără să ne raportăm la acesta, căci *incertitudinea* unchiului Ion (cu toată gama de sentimente aferente: inerția, prudența, indecizia) îi va fi livrată Letiției. Considerăm, totuși, că eșecul unchiului are rolul unui *rău necesar*. Datorită acestui eșec, Letiția își va activa *voința*, dar și energia, pentru a nu repeta parcursul placid al lui Ion Silișteanu: „Aspirația eroinei, destul de neprecizată, acea dorință de a ieși din «drumul egal al fiecărei zile», este amplificată de cazul unchiului Ion: un om superior, înzestrat cu calități reale, dar care totuși nu ajunge la succesul meritat. Încât, mai mult chiar decât ceea ce s-ar putea numi aspirație, ceea ce mână ambiția tenace a eroinei este spaima de a nu repeta o asemenea tristă experiență."[13] Cu alte cuvinte, gândul înfiorător că ar putea reitera traseul unchiului devine imbold și îi stârnește Letiției *elanul* pentru a acționa.

Excursul prin biografia unchiului Ion, o biografie înțesată de ghinioane, ne va servi în conturarea portretului Letiției Branea. Unchiul Ion are o mare pondere în roman. De ce este important un personaj de statura unchiului Ion? Pentru că el devine o prezență extrem de vie în viața tinerei Letiția, fiind un „substitut al tatălui."[14] Personaj derivat așadar, din tipologia paternă, acesta are tendința de a urmări gesturile și comportamentele nepoatei Letiția, fapt deloc reprobabil. O va mustra când trebuie, iar altădată îi va lua apărarea, discursul lui fiind plin de inflexiuni, care, deși se vor severe, sunt până la urmă doar duios paterne. Dar această relație este clădită în dublu sens, pentru că, fiind conștientă de nereușita vieții lui, Letiția va pândi, la rândul ei, fragilitatea unchiului Ion, ascunsă atât de bine sub alura neutralității: „Așa că el ar fi trebuit să-și dea seama că nu-i ieșise nimic în viață. Cel puțin mie așa mi s-a părut mai târziu. Dar se gândise vreodată la asta? Oricât am încercat să-mi reamintesc, peste câțiva ani, semnele unei asemenea suferințe, nu am mai reușit să le găsesc."[15]

Ei nu conviețuiesc doar spațial, nu împart doar locuința în care sunt amenințați în permanență de către proprietari, ci și plimbările încete, potolite, aproape *au relanti,* plimbări pe Strada Mare, care respectă protocolul provinciei. Mai mult decât atât, ei conviețuiesc mental și psihologic, între ei se instaurează o înrudire fundamentală, o revărsare de energii. Din această simbioză reies tot felul de implicații, cum ar fi asimilarea sau mai bine zis identificarea Letiției cu unele dintre stările unchiului: „De fapt, drumul egal al fiecărei zile purta în el semnele nereușitei. Nu m-am gândit însă la asta atunci și mai târziu, suferința unchiului a trecut în mine abstractă."[16] De aici survine, așadar, dorința frenetică a Letiției de a intra în lumea care i-a fost inaccesibilă unchiului ei.

Având o fire mereu orientată spre sine, dar și ușor psihopatică, Letiția va avea tendința de a se izola. Izolarea, care își are resortul mai degrabă în *interior* decât în exterior (în sensul că nu ceilalți o exclud, vorbim de o izolare autoindusă) este generată, dar și accentuată, de o serie de evenimente: absența tatălui, imposibilitatea de a respira/ trăi viața *nouă* la care aspiră, incapacitatea de a-și descifra energia din numele *moștenit* de la bunica Letiția, faptul că ea este martora nereușitei în viață a unchiului Ion.

Toate acestea nu numai că o definesc pe Letiția, dar îi provoacă acesteia și reacții. Ea va reacționa cu promptitudine și uneori, de-a dreptul clinic: „Letiția nu are încredere în calitățile ei, se autoexclude («atentă să-mi sincronizez râsul și zâmbetele cu ale celorlalți»), își trage permanent

[12] Drumul egal al fiecărei zile, ed. cit., p. 43.
[13] C. Stănescu în *Luceafărul*, 20 septembrie 1975.
[14] Daniel Cristea- Enache, „Drumul ascuns", *România literară*, nr. 1/11, ianuarie 2008.
[15] Gabriela Adameșteanu, *Drumul egal al fiecărei zile*, ed. cit., p. 32.
[16] *Ibidem*, p. 31.

BDD-A29643 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:46:32 UTC)

obloanele, sesizând obsesiv tot ce o deosebește de ceilalți («dosarul prost, cu un tată în pușcărie, sărăcia fără soluție»), defetismul («mie n-o să mi se întâmple niciodată ceva deosebit»).[17]

Până aici este limpede că Letiția Branea este expresia unei lumi care este lipsită de orice sentiment al vigorii. Dar trist e că nu există nici măcar speranța revigorării. Căci, până la urmă, ce viață ne arată Letiția Branea, dacă nu una strivită, stinsă de acțiunile repetitive, de reiterarea, până la paroxism a măruntelor scene cotidiene? Lipsit de orice formă de exuberanță, acest microcosmos aplatizat, în care apatia e la ea acasă, va descrie, aproape microscopic, „filmul minuțios al gesturilor casnice (mama gătind, vizita neanunțată a unui unchi vesel și respirând bunăstarea altei lumi) ritualurile anotimpurilor (scosul plăpumilor groase, apoi vârâtul lor la loc în dulapuri șase luni mai târziu), ceasurile de singurătate voluptoasă ale fetiței exasperate de prezența apăsătoare a adulților”[18]. Insatisfacția Letiției este dată, așadar, de stagnare, de traiul într-un cadru cu *posibilități finite***.** Marea durere în cazul Letiției este cauzată de disproporția, de incongruența aceasta pregnantă dintre ceea ce își dorește și ceea ce, de fapt, i se întâmplă. Letiția trece prin viață trăgând după ea un lamentabil sentiment al golului (gol care, la rândul lui, este dublat de spaimă). Din această existență insipidă în care sațietatea și plauzibilul, vor conduce, inevitabil, spre *aneantizare*, din această viață prinsă în granițele acelorași tipare mediocre, se va naște apoi, nevoia cvasi-eruptivă de a explora noul, iar noul se va manifesta odată cu prezența lui Petru Arcan.

Ce reprezintă, în această ecuație, Petru Arcan? În primul rând, este necesar să menționăm că Petru Arcan este un *construct mental* care se cristalizează în mintea Letiției treptat. De la amintirea despre elevul nemaipomenit care a fost în vizită la unchiul Ion, la acel tresărit („îl știu pe Arcan, am tresărit”[19]) până la întâlnirea cu prestigiosul director de Institut, care nu este afabil, dar se arată totuși disponibil să publice lucrările unchiului Ion, Letiția *îi conferă lui Petru Arcan multe calități,* căci după cum menționa filosoful René Descartes în celebrul tratat *Despre pasiunile sufletului* „Plăcerea cea mai mare este cea care provine din perfecțiunile pe care i le atribuim unei persoane care credem că poate deveni un alt eu al nostru.”[20]

Întâlnirea cu Petru Arcan poate fi, pentru Letiția, o promisiune. Iubirea și admirația se ivesc, fără doar și poate, datorită sentimentului de stimă, de venerație (înțelese, ambele, în același sens, în sensul în care apar la Descartes). Dar Petru Arcan este o promisiune pentru că el ar putea să dea un sens existenței Letiției, o existență care, am văzut, era una rectilinie. Dacă tot ce trăise până atunci putea fi asociat cu mediocritatea și meschinăria, universitarul Arcan aducea în viața ei măreția, ascensiunea. Apropierea de Petru Arcan ar putea fi o cale de acces înspre validarea profesională a Letiției, dar este mai degrabă, cred, un pașaport care îi asigură intrarea într-o lume vie, într-o lume a emoțiilor ce palpită. Întâlnirea cu Petru are în ea ceva trepidant, tensionat, are acel *ceva* care o determină pe Letiția să iasă din sordidul existenței sale. În aceste condiții, Petru Arcan devine cel *ales* și, în același timp, întruchipează idealul masculin. Potrivit Gabrielei Gheorghișor, „Letiția nu este un Julien Sorel feminin, ci o Cenușăreasă care vede în Petru Arcan prințul visat. Naivitatea și inocența ei amintesc cumva de Teresa din *Insuportabila ușurătate a ființei*. Dar Letiția nu este doar o femeie aeriană, plutind pe deasupra realității cotidiene. Tocmai amestecul de visătoare autistă și de cerebralitate analitică face din ea un personaj original.”[21]

În momentul în care începe să se raporteze la universitarul Arcan, Letiției Branea îi este caracteristic sentimentul imposturii. Ea intuiește foarte bine că lumile lor distonează. Referindu-se la acest sentiment, Șerban Axinte propune conceptul de „anxietatea intrusului”[22]. Anxietatea intrusului va fi dublată de anxietatea egoistului[23], deoarece în această scenografie pe care ea însăși o

[17] Sanda Cordoș, *art. cit.*
[18] Tania Radu, *art. cit.*
[19] Gabriela Adameșteanu, *Drumul egal al fiecărei zile*, ed. cit., p. 145.
[20] Descartes, René, *Pasiunile sufletului*, traducere de Dan Răutu, studiu introductiv și note de Gheorghe Brătescu, colecție îngrijită de Idel Segall, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1984, p. 105.
[21] Gabriela Gheorghișor, „O Cenușăreasă în comunism”, în *România literară*, nr. 23, 2015.
[22] Șerban Axinte, *op. cit.*, p. 34.
[23] *Ibidem*, p. 35.

BDD-A29643 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:46:32 UTC)

dirijează, *autoobservarea* și *autoreferențialitatea* devin atitudini predilecte și deschid o perspectivă egocentrică asupra evenimentelor.

1.2. LETIȚIA BRANEA ÎN *PROVIZORAT*

Provizorat ne aduce o nouă *versiune* a Letiției. În acest roman, care abordează, printre altele, și tema „recuperării trecutului traumatic”[24], Letiția Branea se mișcă în aceleași traiectorii uniforme, cu mențiunea că, de această dată, uniformizarea nu vine dinspre cămin, ci dinspre *Clădire*. Întreaga existență a Letiției se va afla sub auspiciile acestei enigmatice *Clădiri*, care este tutelată, la rândul ei, de privirea pătrunzătoare, despotică și, în același timp, sfidătoare a lui Lenin. În jurul acestei *Clădiri*, care e, după cum aprecia criticul Alex Goldiș, „un loc al loisirului, în care angajații sporovăiesc, flirtează, ascultă muzică americană, își etalează ținutele sau participă la party-uri și ceaiuri dansante”[25] este concentrată viața Letiției.

În interviul din *Bucureștiul literar*, pe care i-l acordă Andreei Răsuceanu, Gabriela Adameșteanu atrage atenția asupra faptului că, în *Provizorat*, una dintre temele pe care a mizat era standardizarea sau nivelarea individului și că această temă a fost explorată prin intermediul Letiției: „Pentru mine, cel mai important element al Clădirii (din carte) era anonimizarea individului, inclus într-o structură birocratică centralizată. În *Provizorat* senzația este explicit pusă în contul Letiției.”[26]

În *Provizorat*, Letiția este *prizonieră* într-o lume în care nu există confidențialitate. Ni se prezintă o *Clădire* voluminoasă, uneori chiar *supradimensionată* și terifiantă. Spațiul Clădirii nu poate fi unul securizant deoarece nu permite ideea deconectării. Fiecare mișcare e interceptată de celălalt. Dacă în *1984*, roman pe care nu l-am invocat întâmplător în rezumat, *panica* este generată de ceea ce s-a numit crime-thought și este sancționată de Poliția gândirii, în *Provizorat* panica se difuzează și se amplifică prin ochii celorlalți.

Pândită din toate părțile de aceste neajunsuri și deziluzii pe care le-am expus anterior, dar mai ales, fiind mereu asaltată de un furnicar de gânduri care „o trag în jos”[27] Letiția (femeie interiorizată, dedată coborârii și replierii în sine) se va refugia în *scris*, care va deveni pentru ea o delectare, dar și un farmacon, aici fiind explorată problematica asanării prin scris. Așadar, doar scrisul, combinat cu întâlnirile neîndoielnic primejdioase cu Sorin, o mai salvează pe Letiția din cenușiul unui univers pipernicit.

În calitate de soție, Letiția va fi o nefericită, demnă de milă, având în ea o doză de bovarism. Sanda Cordoș ne confirmă această intuiție critică, văzând în Letiția Arcan, „o nouă (bogată și proaspătă) ipostază a Doamnei Bovary”[28]. Angajată în două relații (una, cum am văzut, oficială, convențională, corespunzătoare, dar care nu îi aduce bucurii reale), iar cealaltă clandestină și acaparantă, Letiția se simte iremediabil scindată, împărțită în două.

Această *redirecționare* a iubirii (dinspre Petru Arcan înspre Sorin Olaru) ne arată că Letiția are o fire inconsecventă în ceea ce privește poveștile de dragoste, trecând (cel puțin așa se petrece în cazul lui Petru Arcan), de la vrajă la *dezvrăjire*, de la formarea la *deformarea* iubirii.

1.3.LETIȚIA BRANEA ÎN *FONTANA DI TREVI*

[24] Adina Dinițoiu, „Recuperarea trecutului traumatic în *Provizorat* de Gabriela Adameșteanu și *Cartea șoaptelor* de Varujan Vosganian” în *Transilvania*, nr. 8, 2015
[25] Alex Goldiș, „Romanul nescris al Gabrielei Adameșteanu”, în *Cultura*, nr. 28, 2010.
[26] Andreea Răsuceanu, *Bucureștiul literar. Șase lecture posibile ale orașului*, Editura Humanitas, București, 2016, p. 150.
[27] Șerban Axinte, *op. cit.*, p. 37.
[28] Sanda Cordoș, *Lumi din cuvinte, Reprezentări și identități în literatura română posteblică*, Editura Cartea Românească, București, 2012, p. 182.

BDD-A29643 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:46:32 UTC)

Prin *Fontana di Trevi*, Gabriela Adameșteanu propune, dacă nu o temă de impact, măcar una de extremă actualitate. Gabriela Adameșteanu, prozatoare cu vădite dexterități narative, plasează acțiunea într-o retorică a contemporaneității: „*Fontana di Trevi* reconfirmă că Gabriela Adameșteanu este unul dintre marii scriitori ai României de azi. Romanul o are în prim-plan pe Letiția Branea (cea mai longevivă eroină a acestui univers artistic și protagonista, astfel, a unei trilogii), aflată, acum, în imediata actualitate și sosită la București din Occidentul în care trăiește."[29]

Letiția Arcan, eroina universului epic configurat de Gabriela Adameșteanu este acum modernă, kinetoterapeută și frecventează o psihoterapeută care se ocupă de traumele ei, dar se întoarce mereu în trecut, iar de aici putem deduce că apetența romancierei pentru a descrie trecutul rămâne aproape intactă și în *Fontana di Trevi*.

Letiția Arcan are acum, odată cu părăsirea spațiului autohton, o identitate dihotomică, intermediară, de tip hibrid: „de-asta pot să locuiesc, fără pretenții, în ambele lumi. Sau între ele? Sau în niciuna? Uite ceva la care n-am deloc chef să mă gândesc."[30] Prin această întrebare, protagonista face referire la ceea ce arhitectul Augustin Ioan numea, foarte inspirat, într-un articol intitulat *Loc, locuire, traiectorii de migrație*, „traiectorii de deplasare în spațiu (o nouă locuință temporară într-o altă țară, poate chiar pe un alt continent)"[31]. În aceste situații, din ce în ce mai des întâlnite în ultimele decenii, emigrantul nu mai are o „casă", ci două (sau mai multe) case. În aceeași situație se află și Letiția Arcan. În *Fontana di Trevi,* fenomenul plecării *Dincolo* este atât de răspândit încât pare să fie normal. Sanda Cordoș intuiește foarte bine că „accentul se mută aici de pe neiubirea istovitoare resimțită de femeie la neiubirea și părăsirea de patrie, de la- în termenii Letiției-*mal aimee* la *mal du pays*."[32] Iată că nomadismul, o „temă importantă a prozei românești postcomuniste, atât în operele ficționale, cât și în cele autobiografice"[33] este explorat în cel mai recent roman al Gabrielei Adameșteanu.

Fontana di Trevi (faimoasa fântână arteziană) este remetaforizată aici. Sigur că ea face trimitere la un loc auroral, care îți poate îndeplini dorințe, dar sugerează și accesul într-un alt spațiu, în cel de *Dincolo,* deschide o lume a tuturor posibilităților, o *altă* lume, care a fost închisă în comunism. Emblema acestei lumi deschise este Letiția Arcan (care emigrează, alături de soțul Petru Arcan, întâi în Germania, apoi în Franța). *Fontana di Trevi* este un simbol, o formă de libertate, mai exact, *gustul libertății*.

Odată cu întoarcerea în România, Letiția se întoarce la *cea care a fost*. E adevărat, Letiția Branea s-a reconstruit, a îmbrățișat calea străinătății, numai că în mintea ei sunt înregistrate spectrele trecutului. Pe cale de consecință, Letiția se întoarce în București pentru a se ocupa de moștenire, însă, în apartamentul soților Morar, ea va ajunge să își contabilizeze și să își rememoreze viața. *Retrospectiva* urmărește două planuri: *planul istoric și social* (așa cum ne-a obișnuit deja Gabriela Adameșteanu, plan care devine un fel de metaforă obsedantă și care ne arată climatul în care sunt plasate personajele) și *planul sentimental* (aici sunt expuse gândurile Letiției cu privire la cei trei bărbați care i-au marcat existența: Petru Arcan, Sorin Olaru și Claudiu Morar).

În *Fontana di Trevi*, apare în ecuație și Claudiu Morar, doar că, de această dată, ajunsă la maturitate, Letiția conștientizează maniera proiectivă în care l-a privit pe Claudiu: „Claudiu era o prezență imaginară, pe care n-aveam s-o întâlnesc niciodată. De fiecare dată când intra pe ușă, ezitam să-mi recunosc că eram dezamăgită."[34]

Concluzii

[29] Sanda Cordoș, în postfață la *Fontana di Trevi* de Gabriela Adameșteanu, Editura Polirom, Iași, 2018.
[30] Gabriela Adameșteanu, *Fontana di Trevi*, Editura Polirom, Iași, 2018, p. 200.
[31] Augustin Ioan, *Loc, locuire, traiectorii de migrație* în *Liternet,* accesat în data de 10.11.2018.
[32] Sanda Cordoș, în postfață la *Fontana di Trevi* de Gabriela Adameșteanu, Editura Polirom, Iași, 2018.
[33] Sanda Cordoș, *op. cit*, p. 152.
[34] Gabriela Adameșteanu, *Fontana di Trevi*, Editura Polirom, Iași, 2018, p. 290.

BDD-A29643 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:46:32 UTC)

În concluzie, toate cele trei discursuri romaneşti pe care le-am avut în vedere dezvoltă aceleaşi teme (în sensul în care valorifică un trecut care se întoarce mereu). Deşi *Drumul egal al fiecărei zile, Provizorat* şi *Fontana di Trevi* au cumva acelaşi substrat şi sunt alcătuite în siajul aceloraşi sonorităţi (trauma, comunicarea precară, sesizabilă în viaţa Letiţiei pe mai multe paliere: afectiv, profesional, familial), ele pot fi citite atât ca romane distincte, autonome, cât şi ca un tot unitar. Cert este că tripticul narativ *Drumul egal al fiecărei zile*, *Provizorat*, *Fontana di Trevi* punctează viaţa lăuntrică a Letiţiei şi se cristalizează în jurul acestui mare personaj feminin, care are o fizionomie aparte. Operând cu aceste trei texte, am încercat, pe de o parte, să surprindem parcursul eroinei, ipostaziat distinct în această trilogie şi să marcăm trecerea de la adolescenta apatică Letiţia Branea, măcinată de imobilitate, care nu se putea raporta la sine decât raportându-se la ceilalţi, mai precis la mama sa şi la unchiul Ion la matura Letiţia Arcan, care îşi câştigă independenţa financiară *Dincolo*, aflată încă într-o relaţie cu Petru Arcan, relaţie ce se menţine parcă din inerţie. Dacă adolescenta Letiţia se destramă sub semnul unei timidităţi excesive, având parcă nesiguranţa ca brevet (după cum am menţionat, în cazul ei, e vorba de o risipire care funcţionează mai degrabă imanent) şi se autosabotează, simţind în permanenţă *că nu merită*, observând parcă într-o manieră obsesiv-compulsivă ceea ce o diferenţiază de ceilalţi (de cei care *merită* şi *pot*), matura Letiţia Branea se autoanalizează destul de lucid şi aproape că ajunge la adevărul total al fiinţei ei, adevăr care o va face să se mustre pentru că a rămas angajată într-o relaţie care nu a făcut-o fericită.

Fiinţă complexă, compusă din impulsuri şi gesturi contradictorii, dintr-un amalgam de emoţii care se transformă, de cele mai multe ori în simptome fizice, Letiţia Branea rămâne un personaj cu un profil bine conturat şi care ar merita „revizitat” şi reconsiderat măcar prin prisma actualităţii unei cărţi precum *Fontana di Trevi*.

De asemenea, trebuie spus că Letiţia Branea reuşeşte să surprindă, cu meticulozitate, frica puternică pe care o resimte individul în faţa unei istorii violente, dar şi modul în care o istorie încă neelucidată, marcă a unei lumi nesigure, poate debusola întru totul omul. E adevărat, Letiţia Branea este modelată (şi) de aceste asperităţi ale istoriei, dar noi nu am urmărit desenul epic decât în măsura în care acesta vorbeşte despre protagonistă, încercând o analiză unidimensională, care riscă să pară lacunară, dar care are meritul de a surprinde modulaţiile interioare ale protagonistei, toate fiind grefate pe acel univers dinăuntru, care este compus din gânduri şi emoţii, adică din tot ceea ce e imperceptibil şi psihanalizabil în fiinţa umană.

BIBLIOGRAPHY

BIBLIOGRAFIA OPEREI

Adamesteanu, Gabriela, *Drumul egal al fiecărei zile*, Editura Cartea Românească, Bucureşti, 1975
Adamesteanu, Gabriela, *Drumul egal al fiecărei zile*, Ediţia a II-a, Editura Eminescu, Bucureşti, 1978
Adamesteanu, Gabriela, *Drumul egal al fiecărei zile*, ediţia a III-a revăzută şi adăugită, Editura Litera, Bucureşti, 1992
Adamesteanu, Gabriela, *Drumul egal al fiecărei zile*, ediţia a IV-a revăzută, cronologie şi postfaţă de Sanda Cordoş, Editura Institutului Cultural Român, Bucureşti, 2005
Adamesteanu, Gabriela, *Drumul egal al fiecărei zile*, ediţia a V-a revăzută, postfaţă de Sanda Cordoş, Editura Polirom, Iaşi, 2008
Adamesteanu, Gabriela, *Provizorat*, Editura Polirom, Iaşi, 2010
Adamesteanu, Gabriela, *Provizorat*, ediţia a III-a, Editura Polirom, Iaşi, 2013
Adamesteanu, Gabriela, *Drumul egal al fiecărei zile*, ediţia a VI-a definitivă, Editura Polirom, 2015
Adamesteanu, Gabriela, *Fontana di Trevi*, Editura Polirom, Iaşi, 2018

BDD-A29643 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:46:32 UTC)

BIBLIOGRAFIE CRITICĂ

Axinte, Șerban, *Gabriela Adameșteanu. Monografie, antologie comentată, receptare critică*, Editura Tracus Arte, București, 2015
Cordoș, Sanda, *Lumi din cuvinte, Reprezentări și identități în literatura română posteblică*, Editura Cartea Românească, București, 2012
Răsuceanu, Andreea, *Bucureștiul literar. Șase lecture posibile ale orașului*, Editura Humanitas, București, 2016

BIBLIOGRAFIE CRITICĂ SECUNDARĂ

Battaglia, Salvatore, *Mitografia personajului*, traducere de Alexandru George, Editura Univers, București, 1976
Descartes, René, *Pasiunile sufletului*, traducere de Dan Răutu, studiu introductiv și note de Gheorghe Brătescu, colecție îngrijită de Idel Segall, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1984

PERIODICE

Adina Dinițoiu, „Recuperarea trecutului traumatic în *Provizorat* de Gabriela Adameșteanu și *Cartea șoaptelor* de Varujan Vosganian" în *Transilvania*, nr. 8, 2015
Alex Goldiș, „Romanul nescris al Gabrielei Adameșteanu", în *Cultura*, nr. 28, 2010.

Gheorghișor, Gabriela, „O Cenușăreasă în comunism", în *România literară*, nr. 23, 2015
Manolescu, Nicolae, „Tineri romancieri" în *România literară*, 6 noiembrie, 1975
Radu, Tania, „Nuielușa de alun", în *Revista 22* , 22 iunie 2005
Daniel Cristea- Enache, „Drumul ascuns", *România literară*, nr. 1/11, ianuarie 2008.
Stănescu, C în *Luceafărul*, 20 septembrie 1975

SITOGRAFIE

Augustin Ioan, *Loc, locuire, traiectorii de migrație* în *Liternet*, accesat în data de 10. 11. 2018.

BDD-A29643 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:46:32 UTC)